

Mari actori români ai secolului 20 despre ei înșiși

Birlic

Prezentare și selecție
de VALENTIN SILVESTRU

S-a născut la Fălticeni, la 24 ianuarie 1904, în familia unui mic negustor și a murit la București, la 14 februarie 1970 ca unul dintre cei mai glorioși actori comici români.

A făcut studiile elementare și liceale la Fălticeni. A absolvit Facultatea de Drept și Conservatorul de artă dramatică (urmind cursurile lui Petre Sturdza). A început prin a fi figurant la Teatrul Național din Cernăuți, unde s-a ocurat de preluarea regizorilor Aurel Ion Maican și Victor Ion Popa. Perioada cernăuțeană (1930—1932) a fost fertilă, în sensul că i-a dat posibilitatea să joace mult, într-un repertoriu divers, să-și șlefuiască uneltele. **Taifun** de Melchior Lengyel, **Prostul** de L. Fulda, **Pottasch** și **Perlmutter** de Dick Glanway, **Stiloul** de Fodor László erau piese de larg consum, dar **Mușcata din fereastră** de Victor Ion Popa, **Panțarola**, prima lucrare dramatică a lui Tudor Mușatescu, sau **Pădurea spin-zuraților**, adaptare de Atanasie Mitric după Liviu Rebreanu, îi impuneau sarcini creatoare mai reliefate.

Cu sprijinul lui Ion Iancovescu și al lui Sică Alexandrescu a venit la București unde s-a angajat în felurite întreprinderi teatrale, unele discutabile, cunoscind însă un rapid și extraordinar succes de public datorită fațies-ului și manierei personale de a comica. Prima întâlnire cu spectatorii Capitalei a fost relativ fericită. Era distribuit într-o piesă anodină, **Ingeborg** de Karl Goetz, titlul adaptării fiind **Alunița de sub fustă**. În vara lui

1933, Sică Alexandrescu i-a propus (la grădina „Marconi”) câteva farse ceva mai acătării, în felul lor : **Micul Weber** de Arnold și Bach, **Satirul** de Salabert Jacques, **Pantalonii lui Maricel** după G. Feydeau, care, dacă nu însemnau mare lucru ca literatură, îi serveau în schimb ca rampă de lansare. În toamna aceluiași an, Iancovescu l-a poftit să i se alăture în **Împăratul** de Luigi Bonnelly ; acesta a fost biruitor.

De aici încolo, timp de aproape cinci-sprezece ani, Grigore Vasiliu, devenit Birlic — după triumful său personal și seria lungă de reprezentatii cu piesa purtind acest nume (adaptate după Arnold și Bach) — a intrat în linia întâi a teatrului comic. Când reconstitui (după Ioan Massoff — și alte surse, mai ales revistele vremii) drumul său, vezi că acesta are pante mari, reliefuri plate și hirtzoape multe. Numeroase titluri sînt, evident, ale unor piesuțe frivole sau pur și simplu neînsemnate **Trei femei pentru un bărbat** de Grenet și Dancourt, **Otto Elefantul** de Camerlohr și Ebermayer, **Asternutul de mătase** de A. Birabeau și G. Dolley, **Fustele de la Minister** de Hennequin și Weber, **Moritz al II-lea** de Imperkorn și Mathern, **Părintele cățelilor** de Glinger și Taussig, **Tipul din baie** de Ernst Fieser și Karl Fellmann, **Arde nevastă-mea** de A. Vercourt și Jean Bever și multe altele la fel, de obicei farse de alcool, scrise, după cum se observă, tot de câte-cpereche de autori bulevardieri, și în care

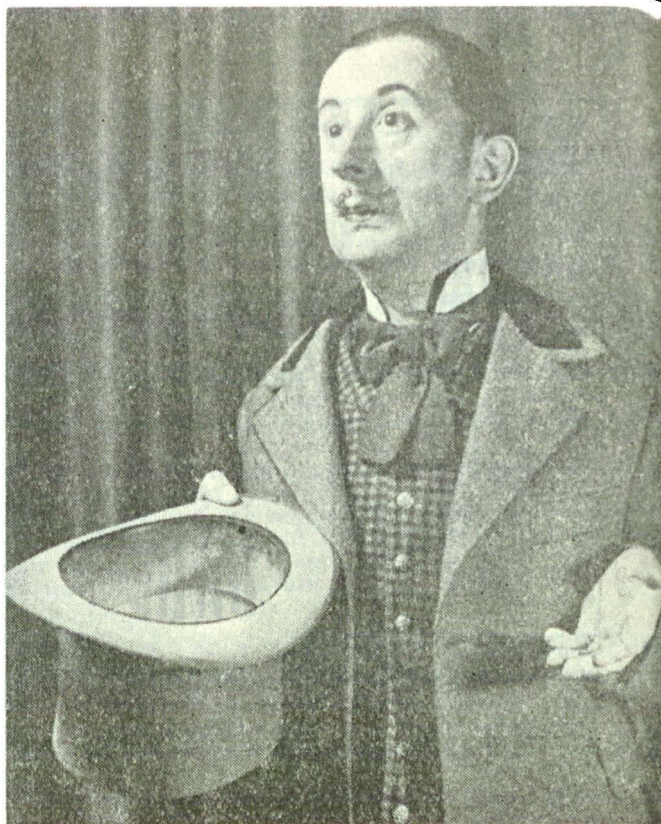

Ichim din „Steaua fără nume” de Mihail Sebastian

Brinzovenescu în „O scrisoare pierdută” de I. L. Caragiale

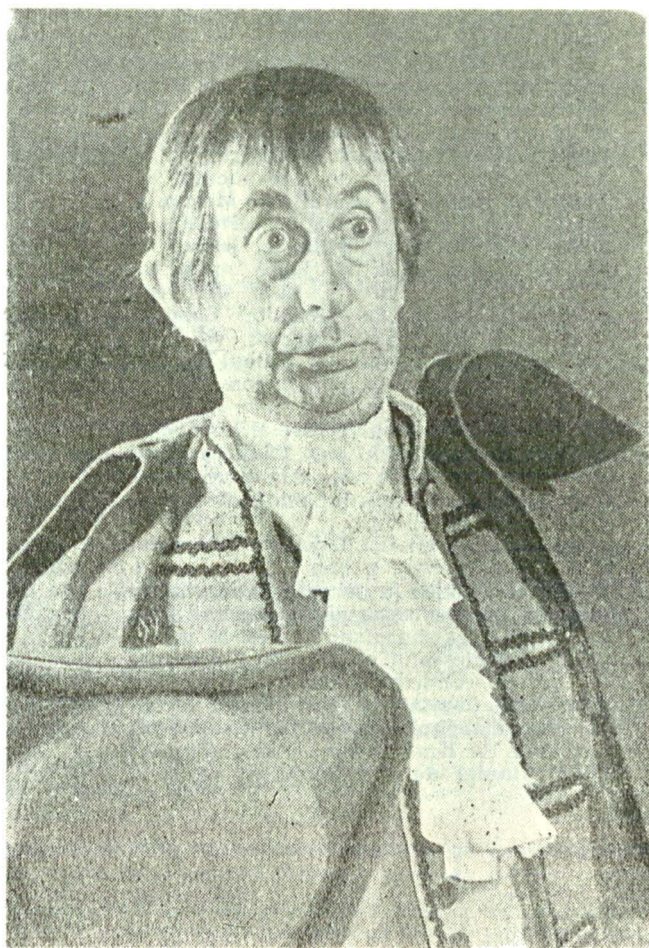
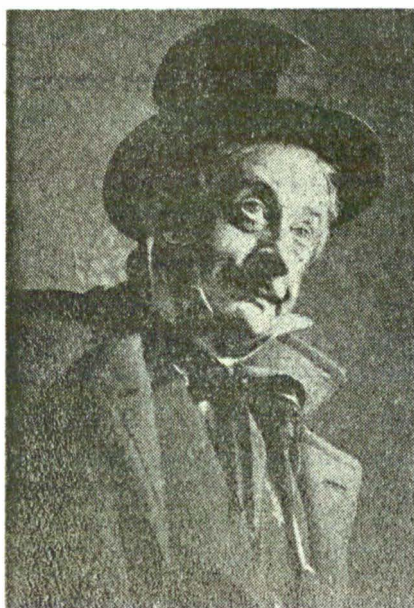
→

Unul dintre bădăranii lui Goldoni, Canciano

→

Rasoluev din „Nunta lui Krecinski” de Suhovo Kobilin

În Harpagon din „Avarul” de Molière

singurii reazem al teatrului, trupei, comanditarilor, traducătorilor, adaptatorilor, era Birlic. Ritmul uneori incredibil al premierelor, facilitatea scrierilor, lipsa regizorului profesionist, trupa de strinsură au dus, nu o dată, la degradări ale artei actorului prin alunecări spre cabotinism, repetări obsesive de măști și procedee.

Totuși, când i se oferea prilejul nimerit, ieșea la iveală artistul adevărat. În comedii mai puțin pretențioase dar semnate de un autor veritabil, A. De Herz, adică **Unchiul lui Noață și Mărgeluș**, în comedia lirică **Topaze** de Marcel Pagnol, în **Omul cu mirtoaga** de G. Ciprian (rolul Chirică), în **Accident-Palace** de Constantin Colonaș (regia Soare Z. Soare), în **Răzbunarea lui Demostene** de Ugc Folea (într-o scurtă trecere pe la compania Bulandra), în improvizările spumoase de la Operetă sau de la Revistă (alături de Stroe, Vasilache și Maria Tănase) s-au relevat însușiri proaspete, remarcabile, ale artei actorului.

Acestui actor i-au fost consacrate (deși arareori) articole serioase (de către Victor Ion Popa, de către criticul Gheorghe Nenișor, în „Adevărul literar și artistic”). Pentru el s-au scris piese (Tudor Mușatescu, Mircea Ștefănescu). S-a înființat o scenă: Teatrul Vesel. S-au adaptat zeci de scrieri. S-au creat spectacole al căror pivot era. Și a beneficiat și de atacuri imunde, întâi din partea unor inveterați apași de presă, apoi într-o carte mizerabilă (din 1940), în care e numit „caricatură hazoasă”, „strimbătură”, colporteur de „măscări calapodate pe un fizic diform” (în aceleași pagini Lucia Sturdza Bulandra fiind numită „cucuvaie”, Maria Filotti „dromaderă” etc.), apoi de delatori profesioniști, în timpul războiului. Era un om „la ordinea zilei”, deși n-a scris nici un articol și a acordat surprinzător de puține interviuri.

În anul 1940 și-a întemeiat o companie proprie — la Volta-Buzești. Ulterior, compania a devenit Birlic-Timică. În 1941—1946 îl găsim director al Teatrului „Colorado”, unde, la început, prim-regizor era Sică Alexandrescu, iar administrator, Mișu Fotino.

Chemat la Teatrul Național de către Zaharia Stancu, Birlic a intrat pe făgașul marii arte dramatice și a obținut aici, de-a lungul anilor, reușite excepționale în roluri de prim rang, făcându-se cunoscut și în străinătate, prin turneele instituției.

În 1946 a apărut în **Bal la Făgădău**, debutul scenic al lui Aurel Baranga, și în **Titanic-Vals**, în rolul lui Spirache Necșulescu. A dat o strălucire deosebită personajelor Dandanache și Brinzovenescu în **O scrisoare pierdută** (1948), Efinuța, în **Conul Leonida față cu reacțiunea**. A izbutit interpretări pregnante, într-un stil

personal, de comedie volubilă, lirică, amărâ, tragică — făcând să vibreze numeroase corzi ale lirei comice —, în **Mielul turbat** de Baranga, **Bădăranii** de Goldoni, **Revizorul** de Gogol, **Căsătoria silită** de Molière, **Nunta lui Krecinski** de A. Suhovo-Koblin, **Steaua fără nume** de Mihail Sebastian, **Egor Buliciov** și alții de Maxim Gorki, **Anii negri** de A. Baranga și N. Moraru, **Oameni care tac** de Al. Voitin. Uneori izbutirea a fost mai mică (**Burghetul gentilor** la Teatrul de Comedie, **Nepotul domnului prefect** de Maria și Mircea Ștefănescu, **În Valea Cucului** de Mihai Beniuc). Dar a creat un tip, un tip consacrat — cum scria Ecaterina Oproiu (în 1957), descoperindu-l, printre altele, ca „personaj care deschide brațele în semn de neputință, țuguie buzele, ridică ochii spre cer, merge ca pe arcuiri cu pași giganți, stîrnind hohotele sălii prin simpla apariție, de după ușă, a unui nas lung“. **Tipul** a fost analizat, în mod remarcabil, într-un articol al unui foarte tânăr critic (Eduard Covali, „Teatrul“, martie 1958), deosebindu-i-se caracteristicile expresivității, modul de exploatare a gafei pe scenă, candoarea, timiditatea, participarea afectivă, furia comică, bonomia, descriindu-se astfel „un actor minunat, în care găsim un prieten de neprețuit“. Există, desigur, în ziarele și revistele postbelice foarte numeroase referințe critice despre acest geniu comic. Dar nu are nici o monografie. Nici un studiu amplu, de întindere.

Pentru cel ce se va încumeta să-l facă, vor fi de examinat și creațiile cinematografice — de valori oscilante, dar nu totdeauna din vina actorului: înainte de 1944, în **Bing-Bang** (1934), **Doamna de la**

etajul II (1937). Iar după război, în **Vizita** (Jean Georgescu, 1952), **O scrisoare pierdută** (Victor Iliu, Sică Alexandrescu, 1953), **Directorul nostru** (Jean Georgescu, 1953), filmele după Caragiale **Două lozuri**, **D-ale carnavalului**, **Telegrama**, **Mofturi 1900**, după Argezi (Doi vecini), după Goldoni (**Bădăranii**), după Tudor Mușatescu (**Titanic-Vals**), după Miha'il Sebastian (**Steaua fără nume**). De asemenea, **Băieții noștri** (1959), **Post restant** (1961), **Pași spre lună** (1963), **Corigența domnului profesor** (1966), poate încă vreo două-trei, mai famelice. O filmografie destul de bogată în care însă actorului a apărut relativ rar în plinătatea puterii sale de creație.

Pentru că vorbea puțin, și aproape deloc despre sine, unii l-au apreciat greșit. Avea însă inteligența ascuțită a observatorului-artist și putere de pătrundere. Citea foarte mult. Își forma opinii proprii despre piese, personaje, autori, despre fenomene ale mișcării teatrale. Am avut ocazia să-l cunosc și să discut adesea cu el. Era un om bun, spiritual și vesel — e drept, susceptibil, chiar supărăcios, dar lipsit de ranchiună, răutată și vindicții coclite —, emotiv și afectuos, conservînd amiciții durabile, interesat de ceea ce apărea nou în arta pe care o slujea, extrem de muncitor și conștiincios, niciodată pe deplin convins de laude, foarte sensibil la critici (le primea greu, le mistuia așijderea, dar le accepta pînă la urmă dacă erau drepte), săritor pentru prieteni, chiar și pentru necunoscuți, precaut ironic cu poltronii, iubindu-și fără preget publicul. Un om și un artist de neuitat.

INTERVIU

— Ce-mi puteți spune despre Birluc? V-a plăcut?

— Enorm. Dacă nu mi-ar fi plăcut, crede-mă, n-aș fi jucat-o cu atîta plăcere, nu mai puțin de 100 de ori, seară de seară. E unul din puținele roluri care m-au pasionat. Și asta pentru că sub masca comică a lui Costache Perjoiu se ascunde o umanitate tristă, un ins pe care pot spune că l-am cunoscut, l-am înțeles. Și l-am adîncit.

— Vrasăzică un personaj complet?

— Da. În plus, d-nii Tudor Mușatescu și Sică Alexandrescu, adaptorii farsei, l-au încetățenit pe Costache Perjoiu la Fălticeni, adică în orașul meu natal.

— Asta te impresionează?

— Nespus de mult. De aceea am căutat ca în marginea poantelor hilariante ale

acestui bătrîn și naiv conștopist, să prăsar și cîteva note nostalgice. E, dacă vrei, în linia acestui rol cîte ceva din existența noastră, a tuturor. Un fel de „rîzi paiață“, care mă doare...

(„Rampa“, 4 februarie 1935)

DE VORBĂ CU...

— De cîți ani faci teatru?

— De șapte ani. Propriu zis, de 5 ani, fiindcă vreme de 2 ani am făcut exclusiv figurație.

— În ce împrejurări ți-ai început cariera?

— Trebuie să-ți spun că nici prin gînd nu mi-a trecut vreodată să devin actor. N-am spus niciodată versuri, n-am jucat niciodată în piese de teatru pe la serbările școlare, înșfîrșit, nu m-am manifestat niciodată ca un viitor actor... Visam să mă fac clown!

Îți inchipui că a trebuit să renunț la acest ideal și să-mi văd de drum. Terminând liceul — liceul din Fălticeni — părinții m-au trimis să urmez Dreptul la Cernăuți.

M-au trimis; însă, oameni săraci, n-au putut să-mi dea și mijloacele necesare. Din care cauză o duceam greu de tot. N-aveam bani de un pantof. De o țigară. De multe ori, nici de masă.

A intervenit atunci Jules Cazaban, cu care eram coleg de Facultate și care totodată era angajat la Teatrul Național, indemnându-mă să fac figurație cu 50 lei pe seară.

L-am ascultat și am început să fac figurație la Teatrul Național.

Director era Dragoș Protopopescu. Tot asistând la spectacole, într-o bună zi m-a remarcat și i-a spus lui Aurel Maican, care era director de scenă, să caute o piesă pentru mine.

Am fost distribuit în *Musca spaniolă*, o comedie de Arnold și Bach. Rolul principal. Un gaga. Un timpit.

De emoție — socotește și dumneata, nici Conservator, nici alte roluri jucate — la premieră m-am incurcat teribil și am fost mai... gaga decât ar fi cerut textul. Publicul s-a amuzat împărătește și m-am pomenit eroul unui răsunător succes.

Am fost angajat cu 6000 lei pe lună. Materialicește, mă aranjaseam...

Hai acum să urmez Conservatorul.

Eram peltic și scuipam când vorbeam. Mă prezint la examenul de admitere și, firește, sînt respins: „Mai sînt și alte meserii. băiatule!“

Nu m-am dat bătut. Am venit să dau examenul de admitere la Conservatorul din București.

Ghinion. 120 de candidați și eu, cu V^o, ultimul dintre ei.

Comisia, plictisită.

M-am suit pe estradă și n-am apucat să recit decât titlul fabulei lui Grigore Alexandrescu *Ciulele și cățelul*, cînd m-am văzut singur în sală.

Comisia plecase! Ea plictisită, eu peltic — îți inchipui

M-am înapoiat la Cernăuți. Am mai scăpat de pelticeală și am reușit să fiu primit la Conservator.

Plecase Dragoș Protopopescu de la direcțiunea Teatrului Național și în locul lui venise Victor Ion Popa, care m-a distribuit în *Să nu te miri de nimic* de Perlinsky și în *Amantul* de Holberg.

A urmat directoratul lui Mișu Fotino. Sub direcțiunea lui am jucat în *O scri-soare pierdută* pe Agamiță Dandanache și, în cadrul schimbului de actori, l-am făcut pe Weidenbaum din *Institutorii* pe scena Teatrului Național din București.

Propunerea, cîteva luni mai tîrziu, de a juca o stagiune la București a fost a lui Sică Alexandrescu. Poate că n-aș fi acceptat-o, cu gîndul la publicul cernăuțean, care mă simpatiza foarte mult, dar o decepție sentimentală a contribuit să mă facă să primesc această schimbare de aer.

Prima piesă a fost *Alunița de sub fustă*. Am jucat un rol de servitor, alături de Agatha Bărescu, Didy Theodorescu și Iancovescu.

Cronica dramatică m-a ridicat în slavă. Ce elogi! Îmi pare rău că n-am păstrat criticile.

— Și de ce nu le-ai păstrat?

— Nu — că nu e vorba de o excepție. N-am păstrat nici un rînd din tot ce s-a scris despre mine. Absolut nici un rînd. Și nici fotografiile din rolurile pe care le-am jucat, n-am.

...După *Alunița de sub fustă* a urmat *Vircolacul*, piesă special aleasă de Iancovescu pentru a-mi face „vînt“. Jucam rolul principal, iar Iancovescu pe un servitor...

Piesa a căzut.

(...) De succesul lui Birlic se leagă nu numai reputația pe care mi-am cîștigat-o, ci și actuala mea stare civilă — căsătoria cu Angela Mateescu.

(„Rampa“, 17 iunie 1935)

LA ÎNCEPUT DE STAGIUNE

Nu mai țin minte care actor francez (mi se pare că Sacha Guitry) a spus odată, la începutul unei stagiuni: „Le printemps, c'est le commencement de la vie; l'automne, c'est plus que ça: c'est le commencement du Théâtre...“¹. Pe vremea cînd am citit această butadă, eram încă foarte tînr (țin foarte mult la acest „foarte“), atît de tînr, încît n-am înțeles aproape nimic din paradoxul umoristului francez. Trăiam în afară de anotimpuri, puțin îmi păsa cînd începe viața și cînd sfîrșește teatrul. Stabilisem de mult cîteva ecuații — să-i zicem existențiale — între viața mea (țin mult la acest posesiv) și teatru; între teatrul meu și viață. Că era primăvară, copaci în floare, dragoste peste tot, ce conta; eu jucam. Că era toamnă, plecau coșorii, începeau vînturile să bată și frunzele să cadă, puțin îmi păsa; eu începeam să joc. Și în felul acesta s-au perindat multe și splendide anotimpuri. Am simțit cum mi se topesc superlativele (nu mai eram „foarte“), cum tot mai rar și mai prudenț spun „eu“ sau „al meu“.

¹ Primăvara e începutul vieții; toamna e mai mult decât atît; e începutul Teatrului.

Și, intr-o zi, într-o zi, am înțeles că nu fără rost „mon vieux Sacha” insinua că atunci când viața, care a început primăvara, se pregătește pentru odihnă sub pământ, teatrul îi ia flacăra din mină și, proaspăt ca un efeb antic, o trece peste frigul iernii, peste criza ploilor de primăvară și o duce până când ecloziunea vieții în vară o face să merite o clipă de odihnă. De aceea, la această frumoasă oră a începuturilor autumnale, eu, actorul și „bătrînul” din mine (n-am spus „actorul bătrîn”!), mă închin în fața acestui splendid eveniment — începutul unei stagiuni de teatru — prin care esența nobilă a vieții, vibrația și curajul tinereții, înțelepciunea florii trecute în fruct, a frunzei smulse de vînt își trec prerogativele și esențele în minile fine și expresive ale artei. Semințele au coborît sub pământ și așteaptă; subpământul scenei noastre (atelieri, croitorii, săli obscure în care se repetă luminoasele replici) va răzbate curînd în aplauzele de aur ale premierelor. Va începe primăvara artei, în toamna roadelor obosite. Eterna primăvară, în care cu toții întinerim, în care cu toții iubim, din care nici unul din noi n-are voie să lipsească. Tragă-se cortinele, aprindă-se lămpile reflectoarelor; să sune cuvîntul, să tremure inima! Răsucească-se-n vraja scenei floarea talențelor; crească în soarele entuziasmului fructul nemuritor al adevărului! Cei trei pereți între care ne mișcăm sînt din carton vopsit, dar simbolizează adevărul, binele și frumosul. Iar voi — onorați și iubiți public — considerați-vă invitați la cel mai nobil banchet: totul s-a făcut pentru voi, prin voi. E banchetul victoriilor voastre, banchetul secerîșului, banchetul succeselor în muncă, banchetul prin care arta vă pune la picioare roadele sublime ale vieții.

Nu-mi plac rapoartele de activitate și salutarile convenționale; sînt actor, deci liber de a fi oricînd adolescent. De aceea, declar că nu pot decît sentimental să inaugurez o stagiune teatrală. Altfel, mă intimidiez, așa cum mă intimidiez de fiecare dată cînd trebuie să vorbesc în altă parte decît pe scenă. Acum însă, mie inima plină și gîndul luminos ca mersul unei vestale. Un vînt de pace adie în lume și viața devine din ce în ce mai frumoasă.

De aceea, permiteți-mi, iubiți colegi de breaslă, autori, actori și regizori, mecanicieni, cortinieri și peruchieri, toți cei care serviți răsfațata (deși tinăra) noastră Thalie, să vă urez an bun și recolte bogate. Ogoarele au fost mănoase, cerul milos; semnele vremii sînt bune și noi harnici. Nu aveți nici un motiv să vă

îndoiiți că toamna pentru noi înseamnă a doua primăvară. Iată, eu, spre exemplu, de cîțiva ani încoace am obiceiul să schimb ultimul cuvînt dintr-un vers pe care-l cunoaștem cu toții, vers care, pe vremea cînd eram „foarte”, mă emoționa pînă la lacrimi. Cu toate tîmplele mele aproape cărunte și foile din calendar smulse de mîna necruțătoare a vieții, eu, alături de voi, îl spun astăzi în felul următor:

Sosesc cocoarele, sosesc

De după deal de țîntirim

Și anii trec, copiii cresc

Și noi... INTINERIM.

(„Teatrul”, octombrie 1957.

Pregătirea unui rol, fie el cît de mic, implică din partea noastră — a interpretilor — un complex proces de creație. Vremea actorului intuitiv, care juca instinctiv sau, cum se spunea, „după ureche” a trecut de mult (...) Pentru a fi cu adevărat veridic în interpretare, pentru a contribui la realizarea spiritului contemporan în teatru, actorului de azi nu îi este suficient numai talentul. Dacă aceasta este o condiție sine qua non pentru personalitatea unui actor, apoi, în plus, el mai are nevoie de o cunoaștere cît mai profundă a realităților în mijlocul cărora trăiește. „Documentarea actorului” trebuie făcută în fiecare clipă. Să privim cu mare atenție trecătorii din jur, să încercăm să le descifrăm trăsăturile, profesiile chiar. Să vizităm uzinele, șantierele, gospodăriile colective, ca să-i cunoaștem cu adevărat pe constructorii socialismului din patria noastră. Și, mai ales, să nu fugim de eforturi.

Mai sînt încă unii actori, nu numai dintre cei vîrstnici, care joacă și astăzi retoric, fără viață, care — alături de regizorii respectivi — duc la acele „spectacole-muzeu” pe drept cuvînt criticate. Voi rămîne totdeauna adeptul acelor spectacole cu piese clasice în care realitățile trecute sînt prezentate cu ochii prezentului. Numai astfel vom izbuti să înfățișăm publicului nostru piese care să-l intereseze și să-l emoționeze.

Am ajuns astfel, indirect, la marele și definitivul nostru judecător — publicul. Nici el nu mai este cel de altădată, o mîină de snobi, care veneau numai la spectacolele de „bon-ton”, de obicei date de trupele străine. Publicul nou, maturizat pe zi ce trece, își sporește mereu exigențele față de noi, actorii. Pentru a-l satisface trebuie să muncim susținut, cot la cot, tineri și vîrstnici. Noi, generația de actori care n-am beneficiat odinioară de condițiile create azi prin grija partidului și statului nostru democrat-popular pentru oamenii de artă, care ne mai amîn-

tim încă de tristește vremi cînd goneam după un rol și implicit după o existență materială cit de cit stabilă, trebuie, pentru a răspunde atenției și dragostei cu care simțeam înconjuțați, să depunem tot efortul nostru a interpreta rolurile încredințate la o înaltă ținută artistică. (...) În rolul lui Spiridon Biserică din piesa **Mielul turbat** de A. Baranga, în cel al lui Toma Căbulea din **În Valea Cucului** de M. Beniuc, roluri interpretate în ultimii ani, sau în cel al lui Zigu Șapira din **Oameni care tac** de Al. Voitin, rol pe care-l joc și în prezent pe scena Naționalului, am simțit în fiecare reprezentare că între mine și spectatori se stabilește o comuniune de idei și sentimente, că le sînt un prieten apropiat. Astfel de roluri și astfel de spectatori îmi doresc mereu... („Contemporanul“, 14 aprilie 1961)

13 PERSONAJE

Particip la comemorarea ilustrului nostru dramaturg cu afectuoasă recunoștință pentru marile satisfacții actoricești pe care generoasa lui operă mi le-a oferit și continuă să mi le prilejuiască.

Sînt dintre actorii români, interpretul celor mai multe personaje caragialești: 13 la număr.

Parol! Șapte roluri în cele patru comedii ale sale: Spiridon și Rîcă Venturiano din **O noapte furtunoasă**, Catindatul și Crăcănel din **D-ale carnavalului**, Agamiță Dandanache și Brinzovenescu din **O scrisoare pierdută** — și acum, recent, Coana Efimița din **Conu' Leonida față cu reacțiunea**. Alte roluri în „momentele“ **Amiel**, **Căldură**, **Petițiune**, precum și în filmele **Două lozuri**, **Vizită**, **Telegrame**, **D-ale carnavalului** și **O scrisoare pierdută**.

Se pare că în toate aceste 13 roluri am avut, și am, ca actor, ceea ce se cheamă succes.

Am convingerea că prilejurile de a interpreta repertoriul caragialesc au constituit pentru mine — în special în recentii 10-15 ani din cei peste 35 de ani ai mei de teatru — o adevărată școală a măiestriei actoricești, o desăvîșire, dacă mi se iartă lipsa de modestie, a acestei măiestrii.

Pentru că personajele caragialești nu sînt niște simple personaje de teatru, ca oricare altele, ale oricărui dramaturg. Ele sînt ale unui geniu al scenei și sînt chintesență de teatru. Fiecare rol, fiecare rol-șor din vasta galerie de personaje a maestrului măiestrilor dramaturgiei românești e un adevărat curs de teatru (actorie și regie), iar întreaga sa operă — o înaltă academie de realism în artă.

Firește, de la rolurile Spiridon și Catindatul, jucate la începutul carierei, cînd

aveam 20 de anișori (și de la Agamiță Dandanache care, jucat la 22 de ani, mi-a adus titlul de societar al unui teatru național), roluri jucate „la inspirație“, cu ce însușiri aveam „de la Dumnezeu“, — și pînă la cele mai recente interpretări caragadiene, realizate după studiu laborios și cu orientare ideologică justă —, e o mare distanță.

Datorez, desigur, în mare măsură, acest salt calitativ ajutorului prețios în munca mea actoricească pe care mi l-a dat, nu o dată, omul nostru de teatru cel mai doct în materie de Caragiale — regizorul, artist al poporului, Sică Alexandrescu.

Acum, la semicentenarul morții marelui nostru Caragiale — și este modestul omagiu personal ce-l aduc memoriei sale — joc un nou personaj caragialesc: rolul Coanei Efimița din **Conu' Leonida față cu reacțiunea**.

Jucînd acest rol de „travesti“, aduc totodată un omagiu primului său interpret, știindu-se că — în însăși premiera acestei piese, pe la anul 1880 — rolul Coanei Efimița a fost jucat tot de un bărbat, și anume de un mare comic al epocii, Mihai Mateescu, alături de care, în rolul Conu-lui Leonida, apărea alt faimos comic al vremii, Niculae Hagiescu.

„UN ARTICOL INTERESANT ȘI CU HAZ“

Cînd am primit măgulitoarea invitație de a scrie un articol cu prilejul comemorării lui I. L. Caragiale, am răspuns ușor (vreau să spun cu... ușurință) că... s-a făcut! În ziua... la ora... voi preda redacției articolul, un articol, am spus eu, „interesant și cu haz“.

Și iată-mă instalat comod la birou... și iată-mă că stau de două ceasuri cu creionul în mînă, în fața hîrtiei albe, fără a putea așterne un cuvînt. Hîrtia albă, înspăimîntător de albă, din fața mea, mă privește cînd cu ironie, cînd cu amenințare. Ba ia proporțiile unei întreg abis în care simt că acum-acum mă scufund, ba ia chipul marelui Nenea Iancu, care mă scrutează sarcastic.

— Ei, stimabile, nu scrii?... Hai, onorabile, scrie!...

— Aveți puținică răbdare, maestre... aș vrea, știos, să răspund... Dar, pînă să rostesc o vorbuliță, chipul maestrului se topește în neant, și mă trezesc iarăși în fața hîrtiei albe...

Mă trec o mie de sudori. Cum am putut oare promite cu atîta ușurință — auzi! „un articol interesant și cu haz“! Nici în-suși marelui moș Virgulă nu s-ar fi încumetat să promită așa ceva — cu-una-cu-două — el, care, cînd își scria teatrul sau

cind scria sau cind scria despre teatru, simțea arzându-i condeiul între degete.

Așa că... nu pot scrie ce mi-am propus, cu privire la teatru și la I.L. Caragiale, „un articol interesant“. L-a scris, în 1899, Caragiale însuși.

Și dau să string hirtia albă din fața mea. Dar cind s-o ating, răsare iar pe laciul ei chipul sarcasticului Nenea Iancu

— Păi, stai, bibicule! (zice). Cum rămîne cu promisiunea?

— Să vedeți, maestre... (zic)

— Lasă, ipochimene, tertipurile!... Spune-i neichii, coala! cu Năpasta, acum 30 și ceva de ani, cum a fost?

— Va să zică, știți... Adică da, dumneavoastră care sinteți Caragiale, știți tot... Păi, cum să fie... A fost așa, o copilărie, o mică farsă nevinovată...

— Farsă nevinovată! Cu care mi-ai transformat, măi proclețele, drama Năpasta în comedie!...

— N-am vrut, zău, maestre, să vă supăr... Mărturisesc că la dumneavoastră nici nu m-am gândit. Pozna s-a întâmplat, cum bine știți, la un teatru din provincie, cind eram la începutul actoriei și nu prea pătruns de respectul pentru clasici...

— Lasă, pramatie, lingușirile!... Zi!

— Păi mă enerva, un tînăr elev de conservator, îngîmfat și fără pic de talent, în schimb foarte grăbit să parvină. Și-ntr-o seară, tineretul ahtiat de glorie rapidă făcea figurație la Năpasta. Era unul din jandarmii ăia, știți — simpli figuranți — pe care i-ați prevăzut să vină la final să-l aresteze pe Dragomir. Eu mă aflam, întâmplător, în culise. Și vine junele la mine, mă salută pînă la pămînt și mă roagă mîeros să-l învăț să facă ceva ca să se remarce, că „e și directorul teatrului“ (profesorul Bădărașu) „în lojă“ (știți: savantul, azi academician) și dacă îl vede remarcîndu-se, poate îl angajează ca actor. Am găsit nimerit prilejul să-i pedepsesc junelui îngîmfarea:

— Bună idee! — i-am spus. Să faci așa: cum intri în scenă, te duci glonț la Dragomir și-i zici: „ce-ai avut, mă nenorocitul, cu alde Dumitru, de-l omo-

riși?“ — și-i dai două perechi de palme. Atît. Altceva nu mai trebuie. Și să vezi succes!... Și chiar așa a făcut. Dar atît de tare l-a pocnit pe bietul interpret al lui Dragomir, încît l-a culcat la pămînt. Ba, făcînd exces de zel, a mai pus și ceva de la el l-a scuipat în față pe cel lungit la pămînt, zicînd și din gură „Ptiu! Rușine să-ți fie!“ În scenă, stupoare. În sală, ilaritate. Iar cind interpreta Ancăi, uluită de neprevăzuta întâmplare, l-a întrebat în șoaptă, pe zurbagiu, ce i-a venit, el a răspuns cu glas tunător, mîndru de isprava făcută și în hohote de rîs ale întregii săli: „Domnu' artist Vasiliu m-a învățat!“ Apoi, maestre, ce s-a ales de finalul dramei, știți...

— Și junele ce-a devenit?

— Junele a renunțat repede după aceea de-a mai deveni actor. S-a făcut comerciant.

— Iar tu?

— Eu, cum știți, joc și azi. Din opera dumneavoastră am jucat pînă acum 13 personaje...

LA EXAMEN

„La examenul de absolvire a Conservatorului (profesoară, Gina Sandri) am jucat rolul principal dintr-o piesă cu un singur act, necunoscută de nimeni și intitulată **Scaunul particular**. Un act scris special pentru mine de dramaturgul Mircea Ștefănescu, care, vorba aceea, «m-a văzut și m-a plăcut». Cu această piesă am făcut și primul meu turneu în țară“.

În întreaga sa carieră, turneele au avut un rol foarte important. Între altele, memorabil a fost acela pe care l-a efectuat în 1957, în orașul său natal Fălticeni, împreună cu neuitata cîntăreață Maria Tănase, pe care el o aprecia în mod deosebit. În spectacol Binlic susținea momente comice: „Mi-e drag să joc în orașele țării. Niciodată n-am făcut diferență între publicul bucureștean și cel din provincie“.

(Din „Profilul teatral“ radiofonic postum, realizat de Sandu Naumescu: prezentarea Radu Beligan — 1972).